

СЕКЦІЯ 2.
Економічні аспекти міського
розвитку

SECTION 2.
Economic Aspects of Urban
Development

ДОПОВІДІ / PAPERS

УДК 339.9.012(1-25)

ГЛОБАЛЬНІ МІСТА ЯК СТРАТЕГІЧНІ ЦЕНТРИ
МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Ринейська Людмила Сергіївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки та маркетингу Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

В умовах сучасної глобалізації на планеті сформувалися міста, які здійснюють надзвичайний вплив на розвиток всієї світової економіки. Ці міста отримали назву глобальних, до них відносяться Лондон, Нью-Йорк, Токіо, Париж, Чикаго, Франкфурт-на-Майні, Йоханесбург, Пекин та деякі інші. Феномен глобальних міст досліджували багато вчених. Фундатором цього напрямку дослідження був британський урбаніст П. Геддес, який ще у 1915 р. у праці «Еволюція міст» вперше використав термін «світове місто». Але основи сучасної концепції світових міст були сформовані тільки через 50 років. Її становлення тісно пов'язано з ім'ям британського вченого П. Холла. У 1966 р. вийшла його книга «Світові міста», які розрізнялися за характером і масштабами виконуваних функцій. За П. Холлом, світові міста являють собою відносно обмежене коло міст, де здійснюється непропорційно велика частка світових найбільш важливих справ.

Важливий етап у розвитку теорії світових міст тісно пов'язаний з творчістю американського дослідника Дж. Фрідмана, який намагався поєднати процес світової урбанізації з розвитком глобальної економіки шляхом транснаціоналізації та інтернаціоналізації капіталу та обґрунтувати об'єктивність становлення системи світових міст. Світове місто, за Дж. Фрідманом, повинно відповідати низкою ключових факторів. Він повинен мати велику чисельність населення, концентрувати штаб-квартири найбільших ТНК, міжнародних економічних та геополітичних організацій, бути світовим фінансовим центром, важливим у світовому масштабі центром переробної промисловості, великим

транспортним та комунікаційним вузлом міжнародного значення, а також володіти високо розвинутою сферою ділових послуг.

У 1980-1990-ті роки з'явилася велика кількість наукових робіт, які містили результати досліджень щодо глобальних міст. Особливе місце серед них займає творчість професора Чиказького університету С. Сассен. Вона концентрує увагу на новому аспекті економічного розвитку – інтенсивному переміщенні центра ваги економіки із виробничих центрів у центри фінансів та високоспеціалізованих послуг. У той час як виробництво розпоршується по всьому світу, послуги переважно концентруються у відносно невеликій кількості містах. У працях С. Сассен такі центри отримали назву глобальних міст та інтерпретуються насамперед як місця виробництва високоспеціалізованих виробничих послуг, які представлені великими фінансовими інститутами, консалтинговими та аудиторськими компаніями, колегіями адвокатів, рекламними агенціями тощо.

Наприкінці 1990-их та на початку 2000-их років учені британського університету Лафборо під керівництвом П. Тейлора започаткували науковий колектив «Дослідницька група глобалізації та світових міст» (GaWC). Ця група запропонувала декілька методів виміру відносин між глобальними містами. Один з них – на основі аналізу розташування та зв'язку глобально діючих фірм, що займаються наданням послуг, та їх транснаціональних організаційних мереж. При складанні такої мережевої моделі GaWC виходить з наступних положень. Виробники наукоємних послуг створюють ядро глобальної сфери послуг, пропонують ТНК по можливості загальносвітовий сервіс і агресивно розвивають міжнародну мережу представництв. Тільки той, хто здатний швидко мобілізувати по всьому світу компетентну команду, користується попитом як консультант великих компаній. Ядрами цієї мережі є світові міста. Такий підхід надає можливість формалізації концепції у вигляді трьохрівневої мережі: рівень світової економіки, на якому пропонуються послуги; міста, як вузлові центри, де виробляються наукоємні послуги; фірми як діючі особи.

Територіально світові міста розподілені нерівномірно, точно відповідаючи географії економічно найбільш розвинутих і багатих країн світу. Вони формують три головні економічні зони: Західно-Європейську, Північно-Американську та Азійсько-Тихоокеанську (в межах яких функціонують такі провідні глобальні міста як Лондон, Нью-Йорк, Токіо).

Економічний потенціал провідних глобальних міст вражає. Кожний з них забезпечує виробництво в обсязі, що дорівнює ВВП деяких країн. Тільки перша десятка світових міст надає 10% всього ВВП світу. Про надмірну концентрацію господарської діяльності свідчить той факт, що на три головних центра мегаполіса Токайдо – Токіо, Нагою та Осаку – припадає більше половини

всього ВВП Японії. Високий рівень у рейтингу головних «виробничих» міст світу впевнено займає Нью-Йорк. ВВП цього міста перевищує трильон дол. Серед європейських міст, за даними статистики Barclays Bank найбільший економічний потенціал має Лондон. ВВП міста Лондон у 2015 р. перевищив рівень 20% ВВП Великої Британії у цілому.

В умовах глобалізації і транснаціоналізації оцінки та рейтинги економічної сили та керівної ролі світових міст тісно пов'язані з розміщення штаб-квартир найбільших ТНК. Щорічне ранжування найбільших ТНК, що проводиться, зокрема, журналом Fortune, достатньо сильно варіює, у тому числі в результаті створення альянсів, злиттів та поглинань компаній, в залежності від кон'юнктури на світових ринках, розвитку економіки різних країн тощо. Однак як би не змінювався склад найбільших ТНК, концентрація їхніх штаб-квартир залишається в цілому достатньо стійким. Її традиційно очолюють чотири міста – Нью-Йорк, Токіо, Лондон і Париж. У сукупності на них припадає більше ніж $\frac{1}{4}$ усіх штаб-квартир ТНК із 500 найбільших у світі. Так, у Токіо розташовано більше 60 штаб-квартир ТНК із 500 найбільших корпорацій світу, а також більшість найбільших промислово-фінансових груп Японії, кожна з яких володіє колосальним економічним потенціалом. У зв'язку з цим деякі дослідники схильні вважати, що саме Токіо є зараз провідним центром регулювання всією промисловістю світу. Не менше враження справляє список ТНК, що базуються у Нью-Йорку. Тут знаходяться штаб-квартири цілої низки корпорацій, що регулярно входять у топ-десятку галузевих та зведених рейтингів найбільших ТНК світу.

Лондон є провідним фінансовим центром міжнародного бізнесу і торгівлі і, поряд з Нью-Йорком і Токіо є один з трьох «центрів управління» глобальної світової економіки. Найбільшою галуззю бізнесу в Лондоні є фінансові операції. Лондонський Сіті є зосередження безлічі банків, брокерських контор, страхових, юридичних та бухгалтерських фірм. В місті розташовані штаб-квартири корпорацій HSBC, Reuters, Barclays і великого числа всесвітньо відомих юридичних фірм, а також більше половини зі списку ста найбільших корпорацій Великобританії.

Таким чином, сучасна глобальна економіка характеризується існуванням відповідних центрів свого найбільшого розвитку і управління. До таких центрів належать і так звані глобальні міста, які концентрують у собі величезні трудові, фінансові, інформаційні та інші ресурси. Всі держави світу, у тому числі Україна, інтегруючи у світовий економічний простір, повинні враховувати факт існування таких глобальних міст, їх регулюючий вплив як на світовий економічний розвиток, так і на національні економіки окремих країн зокрема.